

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ISSN 2241-679X

28

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' & Β' • ΑΝΟΙΞΗ-ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2018 • ΤΕΥΧΟΣ 28 • ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' & Β' • ΑΝΟΙΞΗ-ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2018 • ΤΕΥΧΟΣ 28 • ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ISSN 2241-679X

**ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Δελμούζου 1, 54631 Θεσσαλονίκη**

Συντακτική Επιτροπή

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ,
ΚΟΥΝΤΗ ΜΑΡΙΑ, ΒΕΝΑΡΔΟΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

Συντονιστές

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Επιμέλεια Έκδοσης

ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Ε.Π.Ε.Σ του Π.Π.Σ.Π.Θ.

ΜΠΙΜΠΟΥ ΝΑΚΟΥ ΙΩΑΝΝΑ, ΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ,
ΒΕΤΣΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ΛΑΓΟΥΡΗ ΜΑΡΙΝΑ,
ΜΑΣΤΡΟΡΟΔΗΜΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ, ΑΡΒΑΝΙΤΗ ΙΩΑΝΝΑ,
ΒΕΝΑΡΔΟΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ, ΓΑΡΙΤΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Διευθυντής του Π.Σ.Π.Θ.

ΒΕΤΣΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ

- Τα κείμενα αποστέλλονται ηλεκτρονικά ή σε δίσκο. Η έκτασή τους να μην υπερβαίνει τις 15 με 20 σελίδες. Παρακαλούμε οι παραπομπές να είναι υποσελίδες και να τηρείται ο τύπος των παραπομπών του παρόντος τεύχους.
- Η έγκριση ή μη της δημοσίευσης των κειμένων θα γνωστοποιείται στους ενδιαφερόμενους μέσα σε τρεις μήνες.
- Η Συντακτική Επιτροπή έχει την ευθύνη της επιλογής των κειμένων και του χρόνου δημοσίευσής τους.
- Κείμενα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται.
- Το περιεχόμενο των κειμένων αφορά αποκλειστικά τους συγγραφείς τους.
- Τα **Χρονικά** δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και εκδίδονται με την οικονομική ενίσχυση του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Διορθώσεις: ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Πληροφορίες - Αλληλογραφία

Ηλιοπούλου Κ., Μαυρίδου Α., Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Δελμούζου 1, 54631 Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 277809, ηλ. διεύθυνση: mail@lyk-aci-thess.thess.sch.gr

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Θεσσαλονίκη 2018

Περίοδος Α' & Β', τεύχος 28

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΡΜΑΖΗΣ ΔΗΜ. ΝΙΚΟΣ Ο Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός και ο Κοραΐς	3
ΒΕΤΣΙΟΣ Α. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Το Σύγχρονο Σχολείο: Προβληματισμοί και Προσδοκίες	17
ΓΕΡΟΝΤΙΔΗΣ Α, ΚΕΧΑΓΙΑ Θ., ΣΤΕΡΓΙΑΚΗ Α., ΣΤΕΦΑ Ε. Οι τέχνες συναντούν την Τοπική ιστορία (τρόποι διδασκαλίας της τοπικής ιστορίας μέσα από το θέατρο, την μουσική & τα εικαστικά)	21
ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Το «δικό μου» Πειραματικό Σχολείο Α.Π.Θ.	29
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Η αποστολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της μετανεωτερικότητας	34
ΠΕΤΡΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ, ΦΩΤΙΑΔΟΥ ΣΑΠΦΩ Φυσική και Θέατρο – Η Ειδική Θεωρία της Σχετικότητας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	40
ΧΟΝΔΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΣΤΕΦΑ ΕΥΑΝΘΙΑ Η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας μέσα από θεατρικές τεχνικές σε μαθητές πρώτης σχολικής ηλικίας	47
Σχολική Ζωή	55

ΒΕΤΣΙΟΣ Α. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ

Διευθυντής του Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Από την εποχή που ο Δημόκριτος διατύπωσε την άποψη ότι η διδασχή τροποποιεί τη φύση, οι ανθρώπινες κοινωνίες εναπέθεσαν πολλές ελπίδες στην εκπαίδευση και την καθιέρωσαν σταδιακά ως έναν θεσμό που θα διευκόλυne την κοινωνική εξέλιξη όχι μόνο συμβάλλοντας στην κοινωνικοποίηση των νέων, αλλά και δρώντας εξισωτικά στον τομέα των κοινωνικών ανισοτήτων.

Σήμερα η κοινωνία εναποθέτει κάποιες — πολλές ή λίγες — ελπίδες στην εκπαίδευση και προσδοκά κάτι από το σχολείο και τον εκπαιδευτικό. Κρίνω ωστόσο σκόπιμο να μην το εκλάβω ως δεδομένο και αυτονόητο και να διερευνήσω δι' ολίγων αν πράγματι προσδοκά κάτι. Κι αυτό γιατί δεν πρέπει να μείνει αναπάντητη μια αντινομία πού φαίνεται να υπάρχει ανάμεσα σ' αυτό που προγραμματικά δηλώνεται και θεωρητικά διατυπώνεται στην εισαγωγή των εκπαιδευτικών νόμων και των αναλυτικών προγραμμάτων για τη σημασία και τους σκοπούς της εκπαίδευσης, και στα δείγματα έντονης αμφισβήτησης του σχολείου που παρατηρούνται.

Τι μπορεί να σημαίνουν άραγε οι λόγοι που συχνά ακούγονται ότι το σύγχρονο σχολείο «πάσχει»; Μήπως πολλοί έχουν εθισθεί από τη μακρόχρονη συμβίωση με την κρίση της εκπαίδευσης ή έχουν συμφιλιωθεί μαζί της, οπότε μπορούμε να μιλάμε για την παγίωση και την αποδοχή μιας αρνητικής καταστάσεως και, κατά συνέπεια, για μηδενισμό των προσδοκιών;

Η αλήθεια είναι ότι το σημερινό σχολείο έχει χάσει τον προσανατολισμό του. «Τα παιδιά αυτών των ανθρώπων μαθαίνουν διάφορα πράγματα μόνο και μόνο, για να μη θεωρούνται κοντά από τους άλλους». Αυτά είχε πει ένας φύλαρχος στη φυλή του, όταν μετά από μια επίσκεψη στην Ευρώπη, γύρισε στην πατρίδα του. Αν σκεφτούμε το ζήτημα βαθιά, θα δούμε πως η γνώμη του σε γενικές γραμμές είναι σωστή. Το σημερινό σχολείο δε δημιουργεί τον ανθρώπινο μαθητή. Βλέποντας τα πράγματα από τη σκοπιά αυτή, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σημερινή παιδεία βρίσκεται σε χρόνο «μηδέν». Η διαβόητη παραγωγικότητα έχει «καταναλώσει» την παιδεία. Έτσι, από το νηπιαγωγείο ως και το διδακτορικό, η παιδεία στην Ελλάδα είναι χρηστική: Η ελλαδική οικογένεια στέλνει τα παιδιά της στο σχολείο, όχι για να έχουν εισοδο στην έμπρακτη κοινωνία της ζωής και της γνώσης, όχι για να μάθουν τη χαρά της συνύπαρξης, της φιλίας, τη χαρά να μοιράζονται, να γοητεύονται από το καινούργιο, να ψάχνουν το άγνωστο, να ανακαλύπτουν το μοναδικό. Τίποτε από αυτά.

Το ελληνόπουλο πηγαίνει στο σχολείο για να εξασφαλίσει «εφόδια», «χρήσιμη μάθηση», τον «εξοπλισμό» με γνώση που εξασφαλίζει χρήματα, ευζωία. Να πάρει το παιδί, τελικά, ένα «χαρτί» που θα το γλυτώσει από την χειρωναξία. Η χρησιμοθηρία έγινε το λάβαρο της παιδείας. Λόγω αυτής της κατάστασης το στένεμα των παιδευτικών οριζόντων έφερε το στένεμα της σκέψης και των συναισθημάτων. Η γλώσσα έχει αποσυντεθεί και στη θέση της έχει μπει μια κωδική γλώσσα ή καμά γλώσσα! Το παιδί δε νιώθει αισθητική συγκίνηση από την ανάγνωση ενός ποιήματος όχι απλώς γιατί δεν το κατανοεί αλλά κυρίως γιατί λείπει το ποιητικό αίσθημα από τη μαθησιακή λειτουργία. «*Πάσαι αι μαθήσεις ποιήσεις είσώ*», λέγει μια παλιά φράση. Πόσο το αισθάνεται αυτό ο σημερινός μαθητής;

Δυστυχώς ολοένα και περισσότερο, η μαθητιώσα ελληνική νεολαία μεγαλώνει χωρίς προσανατολισμό, πνευματικότητα, αξίες και ιδανικά. Χωρίς αίσθηση σεβασμού και ιεραρχίας, χωρίς πνεύμα φιλογνωσίας και υπευθυνότητας, χωρίς υγιή κοινωνικοποίηση. Ο παραδοσιακός ρόλος του σχολείου και του εκπαιδευτικού ως βασικών πομπών πληροφόρησης, γνώσης και μόρφωσης έχει σήμερα ανατραπεί, καθώς εισβάλλουν ορμητικά στο προσκήνιο κάποιοι άλλοι πομποί. Πέραν της σχολικής αγωγής υπάρχει και λειτουργεί μια άλλη, υπόγεια αγωγή, αγωγή της μαζικής υποκουλτούρας, πολύ περισσότερο ελκτική και διεισδυτική. Οι παραδοσιακές αξίες κλονίζονται μπροστά στο προβαλλόμενο, περίπου ως μοναδικό, όραμα της ευζωίας και η συλλογικότητα υποχωρεί έναντι της προσφυγής σε ατομικές λύσεις. Οι γνώσεις που προσφέρει το σχολείο εξακολουθούν να βρίσκονται μακριά από τις ανάγκες της ζωής και της κοινωνίας. Μπορεί εδώ και 2500 χρόνια ο Αναξαγόρας να έλεγε πως «ο άνθρωπος είναι το πιο συνετό από τα ζώα, επειδή έχει χέρια», όμως εμείς εξακολουθούμε και σήμερα να μην καλλιεργούμε τις δεξιότητες των νέων, να μη τους μαθαίνουμε να χρησιμοποιούν τα χέρια τους.

Τα ερωτήματα, λοιπόν, είναι υπαρκτά και μερικές φορές μπορεί να προσλαμβάνουν τραγική διάστασή. Προς το παρόν θα μείνουν αναπάντητα. Θα πω όμως εξαρχής ότι η καθημερινή πραγματικότητα, που αναδεικνύει όλο και πιο έντονα το ερώτημα «τι κάνει το σχολείο» ή «τι κάνουν οι εκπαιδευτικοί» σε διάφορά θέματα – διαχείριση ελεύθερου χρόνου και τρόπος διασκέδασης, σχολικός εκφοβισμός, γλώσσα και συμπεριφορά των νέων, παράδοση, σχολικός και κοινωνικός αποκλεισμός – καθώς και το γεγονός ότι κυκλοφορούν μια πλειάδα εκπαιδευτικών εντύπων και περιοδικών και διοργανώνονται πάμπολλες εκδηλώσεις με θέματα γύρω από την εκπαίδευση, με πείθουν ότι ακόμη και στις πιο ακραίες μορφές αμφισβήτησης του σχολείου ενυπάρχει και λειτουργεί μια εν δυνάμει προσδοκία και ότι η κοινωνία όχι απλώς προσδοκά κάτι, αλλά προσδοκά πολλά από το σχολείο και τον εκπαιδευτικό.

Πριν προχωρήσω στην καταγραφή των προσδοκιών, θα ήθελα να επισημάνω ότι οι προσδοκίες είναι μεταβαλλόμενες, ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις απαιτήσεις των καιρών, αλλά και διαφοροποιούμενες, ανάλογα με την κοινωνική ομάδα, την κοινωνική θέση, την ιδεολογία, τα συμφέροντα και τα ενδιαφέροντα του

προσδοκώντος. Παρότι, επομένως, μια καταγραφή των προσδοκιών δεν μπορεί να είναι αποδεκτή από όλους, θα την επιχειρήσω:

Η σημερινή ελληνική κοινωνία προσδοκά από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς να προσφέρουν στη νέα γενιά γνώσεις και μόρφωση, να τους φέρουν σε επαφή με τον πολιτισμό της πατρίδας μας και του κόσμου, να τους κάνουν ικανούς να δημιουργούν οι ίδιοι πολιτισμό, να τους εξοπλίσουν με εφόδια που θα διευκολύνουν την επαγγελματική τους αποκατάσταση, πολύ περισσότερο ενόψει της όξυνσης του ανταγωνισμού που προδιαγράφεται από τις διεθνείς εξελίξεις, να τους προετοιμάσουν ώστε να μπορούν να ζουν σ' ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον χωρίς να χάνουν την ταυτότητά τους, να συμβάλουν στην κοινωνικοποίησή τους, να τους βοηθήσουν ακόμη να ξεπεράσουν προσωπικά τους προβλήματα.

Χρειάζονται όμως πολλά, για να το πετύχουμε αυτό. Και πρώτ' απ' όλα χρειάζεται μια συνολική πνοή που θα διαπεράσει τα πάντα στην εκπαίδευση: θεσμούς - πρόσωπα - νοοτροπίες - περιεχόμενο - μεθόδους και διαδικασίες και θα χαράξει προτεραιότητες για ένα σχολείο ανθρωποκεντρικό, για μια Εκπαίδευση, που χωρίς να γίνεται θεραπευτική της οικονομίας, θα έχει ως γνώμονα την αρχή ότι η μόρφωση έχει αξία ως αυτόνομο αγαθό, αλλά δεν θα παραγνωρίζει την αλήθεια ότι η κοινωνικοποίηση της νέας γενιάς βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση και με την αντιμετώπιση των αναγκών της ζωής. Χρειάζεται ένας συνολικός σχεδιασμός που θα αντιμετωπίσει ενιαία κι όχι αποσπασματικά το πρόβλημα της εκπαίδευσης.

Εδώ εντάσσονται ζητήματα όπως ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και η διαμόρφωση εθνικής πολιτικής για την παιδεία, που δεν θα υπακούει σε μικροπολιτικές σκοπιμότητες και η αύξηση των κρατικών δαπανών για την αντιμετώπιση των ελλείψεων όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή, τα σύγχρονα διδακτικά μέσα και την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων. Επιπλέον οι παρεχόμενες γνώσεις πρέπει να ανταποκρίνονται στα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα και στους επιδιωκόμενους εκπαιδευτικούς στόχους, ενώ είναι καλό να συνδέονται με την καθημερινή ζωή, τις κοινωνικές ανάγκες και εξελίξεις ή με θέματα που απασχολούν τους μαθητές, καθώς έτσι προσελκύεται περισσότερο το ενδιαφέρον τους. Τα αναλυτικά προγράμματα, επίσης, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη μαθησιακή ικανότητα και αντοχή των μαθητών σε κάθε ηλικία και να παρέχουν επαρκή χρόνο διδασκαλίας, ώστε να ολοκληρώνεται η μαθησιακή διαδικασία, να υπάρχει η δυνατότητα χρήσης ποικίλων διδακτικών μέσων, καθώς και η δυνατότητα αυτενέργειας και ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών. Εντάσσονται ακόμη ζητήματα όπως η προσπάθεια για εξάλειψη των ανισοτήτων στην εκπαίδευση, που συχνά αποτελούν απόρροια των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων, η σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία, η ενθάρρυνση και θεσμική στήριξη των πολιτιστικών εκδηλώσεων και άλλων δημιουργικών δραστηριοτήτων στα σχολεία, η αναβαθμισμένη συμμετοχή των φορέων της σχολικής κοινότητας στον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου, η άρση του γνωσιοκεντρικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης και πλείστα άλλα θέματα για τα οποία ο εκ-

παιδευτικός κόσμος έχει και ιδέες και προτάσεις και θέληση να τα βελτιώσει.

Υπάρχουν βέβαια και για τους εκπαιδευτικούς προϋποθέσεις, προκειμένου να ανταποκριθούν στις προσδοκίες της κοινωνίας και στις απαιτήσεις ενός σχολείου, που σχηματικά περιέγραψα. Είναι χρέος του εκπαιδευτικού η διαρκής επαφή με την επιστήμη του και η αδιάκοπη ανατροφοδότησή του. Δεν του ταιριάζει η επανάπαυση ούτε η αποχή από τα κοινωνικά δρώμενα. Οφείλει να υπερασπίζεται στην πράξη την ιδιαιτερότητα του εκπαιδευτικού έργου και να εκμεταλλεύεται κάθε περιθώριο προσφοράς στους μαθητές του, επιστρατεύοντας όλες του τις αντιστάσεις και υπερβαίνοντας το πλαίσιο των δεσμεύσεων που τον θέλουν απλό εκτελεστή εντολών. Αρκεί η στάση του κάθε φορά να διέπεται από την αρχή της παιδαγωγικής και επιστημονικής ευθύνης. Χρειάζεται ν' αποδεσμευτεί από τον παραδοσιακό ρόλο του αναμεταδότη των γνώσεων και να αντιμετωπίζει τους μαθητές του ως υποκείμενα της μαθησιακής διαδικασίας και αυτούς να μάθει να τους ακούει. Να έχει στο μυαλό του πως από τη δική του στάση ζωής θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό αν οι μαθητές του γίνουν ικανοί να κρατούν την ισορροπία ανάμεσα στην ατομική και την κοινωνική τους φύση, ανάμεσα στο ατομικό συμφέρον και το γενικό καλό. Είναι ανάγκη ο εκπαιδευτικός να γίνεται παιδί – ή, όπως θα έλεγε και το διαφημιστικό σλόγκαν, «το πιο παιδί από τα παιδιά» –, για να μπορεί να τους πλησιάσει, να τους γνωρίσει εσωτερικά, να καταλάβει τις ανησυχίες και τα προβλήματά τους. Μέριμνα του δεν πρέπει να είναι η «περάτωση» της διδακτέας ύλης του σχολικού εγχειριδίου αλλά το φούντωμα της νεανικής ψυχής και του πνεύματος. Ένας «άτακτος» καθηγητής στις σημερινές «έκτακτες» καταστάσεις είναι το πιο αναγκαίο στοιχείο για να αφυπνίσει τη νυσταλέα μαθητική τάξη. Και να θυμάται πάντα πως, είτε το πούμε επάγγελμα είτε λειτούργημα, είτε ως προσφορά το δούμε είτε ως ευθύνη, το να είσαι δάσκαλος είναι κάτι ξεχωριστό.

Τελειώνοντας θα ήθελα να θυμίσω τα λόγια του Ελύτη: «*Ένα εκπαιδευτικό σύστημα άχρηστο για την εξουσία, θα ήταν αληθινή σωτηρία*». Ο λόγος είναι σωστός στο μέτρο που μια καλή παιδεία μειώνει το πεδίο δράσης κάποιων δημαγωγών και καιροσκοπών κυρίως όμως αποτρέπει τον κίνδυνο να μεταβληθεί η σημερινή μαθητική νεολαία σε ένα απλό εξάρτημα της παραγωγής, χωρίς εντάσεις, ενστάσεις και αντιστάσεις και, το κυριότερο, χωρίς ανατάσεις.